

Чурапчыга күн тахсар!

12+

2020 сыл
Алтынны
23 күнэ
бээтинсэ
№ 79
(11734)

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • [sanaoloh](http://sanaoloh.ru)

— НОВОСТИ УЛУСА —

Завозят корма для лошадей с Хангаласского района

В Чурапчинском улусе идет организованный завоз зернового корма для лошадей из Хангаласского улуса. Это стало возможно благодаря ранее подписанному соглашению о сотрудничестве между администрациями районов.

Из хозяйства Романа Кулриянова с села Качикатцы Хангаласского улуса в хозяйства сел Сылан, Мугудай, Бахсы, Хатылы завезли 200 тонн овса. Оплата расходов за транспортировку зернового корма произведена из улусного бюджета.

Отметим, что в улусе прогнозируются сложные условия по поднажному корму лошадей.

В улусе началась апробация проекта Агентства по развитию сельского хозяйства

В село Мындагай прибыли 80 коров красно-пестрой породы из Красноярского края. Дорогу КРС перенесли хорошо. На данный момент коровы размещены на 30-дневный профилактический карантин.

Это радостное событие для селян могло бы не состояться из-за непредвиденной кризисной ситуации у заказчика - СХПК «Мындагай». Благодаря новому проекту создания Агентства развития сельского хозяйства, который только начал апробацию в улусе, удалось восстановить сорванные договоренности, в кратчайшие сроки подготовить всю необходимую документацию на поставку КРС и добиться финансирования.

«Это наш первый успешный опыт работы Агентства по развитию сельского хозяйства Чурапчинского улуса. Это новый проект, который помогает аграриям в сфере консалтинговых услуг по финансовому, юридическому, бизнес-планированию и IT сопровождению сельхозтоваропроизводителей и крестьянских хозяйств улуса. Как только возникла кризисная ситуация в СХПК «Мындагай» мы сразу подключили специалистов, которые в комплексе, умело решили все возникшие проблемы. Такой подход будет применяться и в последующем», - рассказал глава улуса Андрей Ноговицын.

Цель Агентства - помочь

сельхозтоваропроизводителям, крупным хозяйствам, фермерским, личным подсобным хозяйствам получить максимальные доходы. Причем это будет делаться без увеличения штатной численности. Проект основывается на новом законе по сельскому хозяйству и тех новых возможностях, которые будут даны местному самоуправлению в сельском хозяйстве со следующего года.

Ранее проект Агентства по развитию сельского хозяйства был презентован перед главой Якутии Айсенем Николаевым на совещании по вопросам кормозаготовительной кампании на территории Чурапчинского улуса. Тогда Ил Дархан отметил, что этот проект коренным образом меняет всю систему сельского хозяйства и предложил, в случае успешной реализации проекта в улусе, в следующем году распространить данный опыт по всей республике.

На данный момент администрацией улуса совместно с правительством, администрацией главы и правительства республики, финансовыми институтами ведется работа по исполнению поручения главы Якутии по реализации механизмов нового Агентства.

Вручили ключи от квартиры

В Чурапчинском улусе торжественно вручены ключи от нового жилья Марине Луковцевой. До конца года еще пятеро ребят обретут свое жилье. Ранее двое молодых людей уже заехали в свои квартиры по программе обеспечения жилыми помещениями детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей.

«Каждый год в улусе мы вручаем квартиры тем, кто вырос без родителей. Это продолжение большой программы, которая реализуется у нас в республике и улусе. Мы стремимся, чтобы это было достойное жилье с хорошей инфраструктурой», - отметил первый заместитель главы улуса Алексей Ноговицын.

Свою собственную квартиру Марина Луковцева приняла с благодарностью. Жилплощадь для девушки стала подарком на совершеннолетие, как ребенку-сироте.

Всего в этом году запланировано строительство восьми квартир на эти цели.

В СХПК «Чурапча» готовы к предстоящей зимовке

На одном из крупнейших предприятий улуса, сельскохозяйственном потребительском кооперативе «Чурапча» обсуждены вопросы готовности предприятия к предстоящей зимовке, рассмотрели итоги финансово-хозяйственной деятельности за 9 месяцев и планы на последний квартал текущего года. В целом отмечено, что несмотря на сложные климатические и условия, связанные с ограничительными мерами, предприятие продолжает успешно развиваться и производить качественную сельскохозяйственную местную продукцию. Всего заготовлено 6471 тонн молока от 7600 плановых тонн (98,9%). Засушливое лето и осень отрицательно повлияли на выпас дойных коров. Из-за отсутствия пастбищ коровы были отпущены с телятами на подножный корм. Полностью произведены выплаты за сданное молоко за август, сентябрь, в ближайшее время будут выплаты за октябрь. В данное время

проводится усиленная работа по сохранению поголовья скота. Решен вопрос по заготовке грубых кормов на зимовку крупного рогатого скота. Продолжается работа по закупке и обеспечению дополнительного прикорма лошадей. Кроме того, кооператив планирует в конце октября начать забой скота на мясо. Для этого будут привлечены 60-65 человек из числа работников СХПК «Чурапча». За заготовку мяса субсидия не предусмотрена, предприятие расплачивается из кредитных средств. При этом отмечено, что на оборот продукции влияет и режим ограничений по коронавирусной инфекции. На сегодняшний день СХПК «Чурапча» производит более сотни наименований мясных, молочных, дикоросных и кондитерских продуктов. Имеет молочные цеха, в том числе цех с голландской линией по стерилизации молока, колбасный цех с чешской линией по производству копченых колбасных изделий, механизированный убойный пункт, а также цех производства питьевой воды.

Приостановлены массовые мунха

В связи с ростом заболеваемости новой коронавирусной инфекцией, сезонными ОРВИ и гриппом решением оперативного штаба Чурапчинского улуса будут приостановлены массовые мунха. Об этом сообщил глава улуса Андрей Ноговицын во время прямого эфира в социальных сетях.

«Село Мырыла это единственный населенный пункт, где на сегодня нет больных Ковид - 19. Главой этого наслега Марией Кронниковой были приняты всесторонние меры по защите населения от опасной инфекции, вплоть до того, что никто в этом наслеге не поехал на весеннюю охоту», - привел в качестве примера хорошей организации работы по противодействию распространению инфекции руководитель района.

Глава улуса также отметил слаженную работу всех структур при организации недопущения распространения инфекции. При этом он заострил внимание руководителей предприятий и учреждений на усиление контроля за заболевшими сотрудниками, мер предосторожностей, ужесточения контроля по соблюдению санитарно-эпидемиологических требований, проведение единого инструктажа по противодействию коронавирусной инфекции. Магазины, кинотеатры и другие учреждения обязательно должны через каждые два часа проводить санитарную обработку помещений. Кроме того, главам поселений поручено проводить рейды по контролю масочного режима, запретить проведение массовых мероприятий, в организациях и учреждениях требовать регулярно проводить санитарную дезинфекцию.

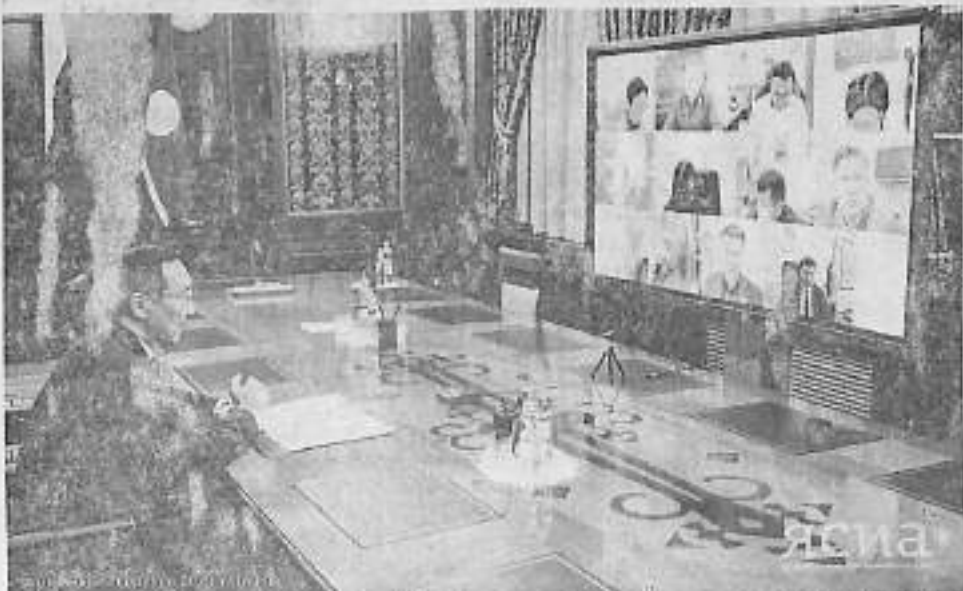
Андрей Ноговицын настоятельно попросил жителей, чтобы люди не боялись оповещать о том, что они находятся в режиме самоизоляции. Людям в возрасте от 65 лет и находящимся на самоизоляции оперативным штабом будет продолжена работа волонтеров по доставке продуктов и медикаментов. Также необходимо оповещать администрацию поселений о прибытии гостей из других населенных пунктов.

Руководитель отдела Роспотребнадзора в Чурапчинском районе Туйаара Кузьмина отметила, что большинство заболевших лица старше 65 лет, поэтому им необходимо строго придерживаться режима карантина. Участники прямого эфира призвали к соблюдению необходимых мер предосторожностей в условиях пандемии и соблюдения социальной дистанции.

Пресс-центр МО «Чурапчинский улус».

— ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ —

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэриттэн

Ааспыт нэдиэлэ саната Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэсэ коронавируһу сэргэ гирибинэн уонна ОРВИ-нан ыалдьыы элбээбитинэн сибээстэн, эбии хааччактары киллэрдэ. Ол курдук, ыалга биер киһи ыарыйдагына, дьиз кэргэн барыта 14 күн устата дьизитигэр олохтоохаах дьиз быһаарыныы ылылынна. Дьон дьизэ олорон үлэлииллэр эбэтэр уоллускаа бараллар. Маныаха кинилэри ууратан кэбиспэттэр, үлэлэрин мизсүтэ хаалларыллар. Итиннэ туоракдаһар салайааччыларга административнай мизэ ылыллыа.

Коронавирус тарҕанар куттала баарынан ситимнэн, өрөспүүбүлүкэ баһылыга тус ылаагынан олохтоохтор уонна тэрилтэлэр үрдүк бэлэм эрэсиймин киллэрэр түгэнэ тугу гынаахтарын чопчулур быраабыланы бигэрэттэ.

Алтынны 13 күнүгэр Ил Дархан видео кэмпириэнсийэ эрэсийминэн Арассыйа Бэрэсидьиэнин иһинэн үлэлиир норуот хаһаайыстыбатыгар уонна судаарыстыбаннай сулуускаа Арассыйатаагы академия тэрийбит «Пандемия 2020: вызовы, решения, последствия» норуоттар икки ардыларынаагы научнай-

практической кэмпириэнсийэсэ кытынна.

Айсен Николаев эрэгийин коронавирус пандемиятын утары ытыллар үлэ-хамнас уопутун, ханнык хааччактары киллэрбитин туһунан кэпсэттэ. Ити үлэ түмүгэр өрөспүүбүлүкэ экономика өтүгэр улаханник аллараа түһүүттэн уонна олох-дьаһагы дьалкытар охсууттан быһанна.

«Былаас сорука – ыалдьыт дьону быһаарыы, эмтээһин уонна үлэсэ, үөрэхсэ, өнөнү онорууга, экономика үлэлииргэр куттала суох усулуобуйаны тэрийии, итиннэ көмүскэлэ суох дьону өйөөһүн», - диэтэ Айсен Николаев.

Ааспыт нэдиэлэсэ Ил Дархан сайдыы түгэнник барар сирдэрин (ТОР) кэтээн көрөр сэбиэттэрин мунньаһар кытынна. Айсен Николаев «Якутия» уонна «Южная Якутия» сайдыы түгэнник барар сирдэригэр эбии 9,8 тыһыынча үлэ мизсэттин арыларга быһааннылларын иһитиннэрдэ. Бүгүн бу икки сиргэ 6,6 тыһыынча киһи үлэли-хамсыы сылдьар.

Алтынны 15 күнүгэр Аба баһылык Саха Өрөспүүбүлүкэтин инник көлүөнэлэрин тус сыаллаах пуондатын генеральной дириэктэрэ Владимир Егоровтыын көрүстэ.

Салайааччылар үүнэн иһэр көлүөнэ ыабын түгэнник сайыннарыыны инвестициялааһынга туһуланар пуонда кэлэр бизс сылга үлэтин кэнсиэпсийэтин ырыттылар. Докумун быһыытынан 2025 сылга пуонда судаарыстыбаа уонна уоллускааа бигэ тирэх, өрөспүүбүлүкэ социальнай сайдыытыгар биер сүрүн үнүстүүт буолуохтаах.

Бээтинсэ күн Ил Дархан өрөспүүбүлүкэ балыыһаларын, медицинскэй тэрилтэлэрин сүрүн быраастарын кытта видео-сибээс нөнүө сэлэргэстэ. Мунньахтааччылар коронавирус инфекциятын тохтотууга мэхэйдир ыарахаттар туһунан, ону хайдах туоратары кэпсэттилэр. Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ олохтоохторо социальнай ситиминэн, суругунан суһал медицинскэй көмө ыстаансыатын, колл-кииннэр туолан хаалыларын, компьютернай томография кабинеттар, коронавируска тест туттарытыгар наһаа учараттааһын үнсэллэрин иһитиннэрдэ уонна ити боппуруостары түгэнник быһаарарга эттэ. Маны сэргэ киһи анаалыһы ИФА уонна ИХА ньыманан кытта көрөргө соруудахтаата. Оччотугар ити ПЦР лабораторияларын үлэтин 30-35% аччатыаһын ыйда. Айсен Сергеевич коронавируһу кытта түүннэри-күнүстэри охсуһар, дьон олохун быһыыһар быраастарга улахан махталын тириэртэ.

Ааспыт нэдиэлэсэ эрэгийин баһылыга өрөспүүбүлүкэсэ кивиы утары охсуһар суһал ыстаап мунньаһар сана сорукары туруорда. Ол иһигэр орто уонна ыарахан туруктаах ыарыһахтарга эбии сыгар мизсэтлэри тэрийии уонна анаалыһы абыллыны-илдьиини сүрүннээһин киридилэр.

Алтынны 16 күнүгэр Айсен Николаев судаарыстыбаннай уонна социальнай эйгэсэ харыстабыллаахтык оморон таһаарыы технологияларын кытта сибээстээх «Эффективный регион» бырайыагы олоххо киллэрии эрдэтээһи түмүктэрин көрдө. Бу бырайыагы өрөспүүбүлүкэ бырабыыталыстыбата «Росатом» Госкорпорацияны кытта олоххо

киллэрэр.

«Бу экономика бары салааларыгар оморон таһаарыыны үрдэтэргэ саамай көдүүстээх үлэ хаамыытын чочуйууну кирдир бырайыак. Ол гынан баран киһи саамай улахан суолтатынан салайыы сана култууратын олоххо киллэрэрэ буолар», - диэн бэлэтиир Айсен Сергеевич.

Пилотнай быһааакаа быһыытынан манна түөрт тэрилтэ – ГУП «ОДЬОХ», «Водоканал», «Якутская птицефабрика» уонна «ЛОРП» кыттыахтара.

Үлэ нэдиэлэтин бүтүүтүгэр, субуота күн, Айсен Николаев Дьокуускай куоракка баар өрөспүүбүлүкэсэби медицинскэй тэрилтэлэргэ сырытта. Ил Дархан Өрөспүүбүлүкэсэби медицинскэй кииннэ («Резервкэ») тийээн индивидуальной көмүскэни сирэстибэлэрин саппааһын бэрэбэркэлэттэ, Дьокуускай куорат хотугу өттүн – Марханы, Тулагыны, Саталы, Кангалааһы уонна аэропорт оройуонун суһал медицинскэй көмөнөн хааччыйарга анаан эбии аһыллыбыт суһал медицинскэй көмө ыстаансыатын баран көрдө-иһиттэ, өрөмүөннэммит, тупсарыллыбыт Өрөспүүбүлүкэсэби №2 -дээх балыыһа – трампуун күн бүгүн дьону хайдах көрөрүн-истэрин билистэ. Маны сэргэ Өрөспүүбүлүкэсэби №3-дээх клиникескэй балыыһа лабораториятыгар сылдьан мунньагы ытта. Онно сүрүн ыйытынан анаалыс түмүктэрин ылыны түргэтэти буолла.

«Бүгүн биһиги бу боппуруоһу Өрөспүүбүлүкэсэби 3 №-дээх клиникескэй балыыһа салалтатын, доруобуйа харыстабылын министиэрин уонна бырабыыталыстыба бэрэссэдээтэлин туһааннаах солбуйааччытын кытта ырытан көрдүбүт. Быһаарыныы ылынныбыт. Ону олоххо бу күнүгэр киллэрэһипт. Кэлэр нэдиэлэттэн анаалыс түмүктэрин кэлиитэ түргэтиэ дии саныбын», - диэн эттэ Айсен Николаев.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкиретээрэ.

--- НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ ---

Ольга Балабкина: В Якутии продолжается сокращение сроков госпитализации больных коронавирусом

В Якутии сокращены сроки госпитализации заболевших коронавирусной инфекцией. Об этом 21 октября в ходе брифинга регионального оперштаба заявила заместитель председателя Правительства республики Ольга Балабкина.

«На сегодня Якутия по госпитализации является одним из лучших субъектов в Российской Федерации. Это даёт нам возможность оказывать качественную медицинскую помощь на территории республики», — сказала она.

Вице-премьер также отметила, что задача, поставленная Главой Якутии Айсеном Николаевым по сокращению сроков проведения анализов на коронавирус, выполняется всеми учреждениями системы здравоохранения и лабораториями Управления Роспотребнадзора по РС(Я). Так, за сутки лабораториями республики проведено 6 071 исследование на коронавирус. Всего с начала пандемии обработано 573586 тестов.

Между тем, ситуация по коронавирусной инфекции на территории республики остаётся напряжённой. За последние сутки выявлено 177 новых случаев коронавируса, в том числе в городе Якутске выявлено 125 случаев, в Нюрбинском районе — 8 случаев, в Алданском и Нерюнгринском районах — по 6 случаев, в Мегино-Кангаласском районе — 5 случаев.

По данным республиканского штаба, отдельные случаи COVID-19 зафиксированы в Верхневилюйском, Вилюйском, Горном, Намском, Амгинском, Оймяконском, Хангаласском, Верхоянском, Мирнинском, Таттинском, Олекминском, Среднеколымском, Чурапчинском, Усть-Алданском, Усть-Майском и Эвено-Бытантайском районах. Республиканский и муниципальные оперативные штабы отрабатывают вопросы соблюдения санитарно-эпидемиологических норм, медицинские организации совместно с санитарными врачами выявляют контакты и обеспечивают лечение заболевших коронавирусом.

За последние сутки зафиксировано два летальных случая от COVID-19, и Ольга Балабкина выразила соболезнование родным и близким.

Ольга Балабкина также напомнила о правилах поведения, чтобы не допустить дальнейшего распространения инфекции, в том числе призвала особо бережно относиться к людям пожилого возраста.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

Үлэ бэтэрээнэрин социальнай көмүскэллэрин өйүүр мизэрэлэр ылыллаллар

Саха сиригэр 2 млрд. тахса солк. сылын аайы биэнсийэлэрин кээмэйэ, ханнык эрэ биричиинэнэн, тийинэн опоруу кээмэйиттэн кыра үлэлээбэт биэнсийэлээхтэри матырыйаалынай хааччылыыга ытыллар, СИА-ба үлэ министриэтибэтин пресс-сулууската иһитиннэрдэ.

Кинилэр биэнсийэлэригэр эбии регионаагы социальнай төлөбүр оһоһуллар. Кэлэр сылга эбии төлөбүр орто кээмэйэ 4,6 тыһ. солк. буолуоһа, 36 тыһ. киһи туһаныаһа.

Өрөспүүбүлүкэсэ үлэ бэтэрээнэрин өйүүр бырагыраама үлэлиир. Маннык категорияга 116 тыһ киһи аабыллар, кинилэргэ анаан сылга уолсайа 4 млрд. солк. көрүллэр. Бу өрөспүүбүлүкэ сокуонугар олобулар ыйдаагы харчынан көмө, ол иһигэр опорор дьиз иһин төлөбүр уонна коммунальнай уйуууга, санаторнай-курортнай эмтэниини ааһарга, уопастыбаннай тырааныстарынан туһаныыга.

Быйыл өрөспүүбүлүкэ бырабыыталыстыбата Улуу Сэрии кыттыылаахтарын (дьизэн хааччылыбаттары) опорор дьизэлэрин хапытаалынай өрөмүөнүн ытыыга үл көрдө. Биер кыбартырааба 180 тыһ солк сабалаан, 325 тыһ солк чааһынай дьизэ дьиз суума көрүллэр. Тыыл бэтэрээнэрин дьизэлэрин быстах өрөмүөннэригэр 30 — 50 тыһ солк биэри салҕанан барар.

Улуу Сэрии бэтэрээнэрин биридиилээн категорияларыгар чааһынай дьизэлэрин киинэммит иттиигэ холбоһун, гааһы киллэри, уотунан иттиини биэриигэ биер кэмнээх көмө эмиз көрүллэр.

Маарыкчаан ыччаттара

Ыччакка аналлаах сыһыары

аныгы үйэ буолан интэринизти сөпкө туһаннаха, киһи элбэи билэр-көрөр, үөрэнэр, сайдар. Ол курдук, иистэни араас ньымаларын «лайфхактары», хас биірдии муода көрдөрүүтүн көтүппэккэ көрөн син элбэи ситистим.

Оччоҕо иискэ интэринизт нөҕүө үөрэннэбин дии?

Оннук. Бэйэм баҕабынан үөрэммитим. Интэринизкэ Арасыйа иистэннэбинэрэ хайдах үлэлииллэрин эмиэ сөбүлээн көрөөччүбүн.

«Битва

сөбүлүүгүн?

Хас биірдии дизайнер бэйэтэ туспа суоллаах-иистээх. Ол иһин барыларын сөбүлээн көрөбүн. Ол эрэри мин арбаангы дойдулар дизайнердарын үлэлэрин ордук ылынабын.

Биллэн турар, эбии дохуот онгостон, сакааска иистэнэр буолуохтааххын...

Оннук. Аан бастаан сабалыырбар дьүүгэбиттэн иистэнэр массынатын уларсан, сакаас эрэ буоллун диэн, барытын иистэнэн барбытым. Кэниги сакаас харчытын мунньан, бастакы күүтүүлээх иистэнэр массынабын атыыласпытим. Онтон билигин уопутуран, тигизхпин баҕарар танаспын ылабын.

«Битва дизайнеров» реалити-шоуга эйигин уопастыбаннай үлэнэн эмиэ дьарыктанар дииҥ билиһиннэрбиттэрэ. Ол туһунан билиһиннэрэ түс эрэ.

Москва куоракка «Айтал» саха ыччатын түмсүүтэ ситиһиһээхтик үлэлиир. Түмсүүгэ 2014-2019 сылларга киһи үлэлээбитим. Манна ыччаттар түмсэн, араас сынньалантан сабалаан, научнай тэрээһиннэргэ тийэ толкуйдаан тэрийэр этибит. Манньык сылдьан 2 дуу, 3 дуу сыл устата «Толкуй» дискуссионнай

Удьуортан утумнаан кэрэ эйгэни айааччы – Лада Барашкова

Соторутаабыта Чурапчы улуугар «Айылгы» ОНАДь инстаграм сирэйигэр быһа бизэриитин нөҕүө үгүс киһи сэнээрээтин ылбыт «Битва дизайнеров» дииҥ реалити-шоу ытытыллыбыта. Сонун күрэх түмүгүнэн Хатылы нэһилиэгиттэн төрүттээх, ураты көрүүлээх эдэр ыччат Лада Барашкова кыайылаабынан тахсыбыта. Киһи туһунан бүгүнтү сыһыарыбытыгар сэргээн билсин.

Лада, аабааччыларга тус бэйэн туһунан баһаалыста сииһилин кэпсээ эрэ.

2013 сыллаахха С.К. Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын этэнгэ бүтэрэн. Москва куоракка үрдүк үөрэх кыһатыгар «материаловед полупроводников и диэлектриков» идэҕэ үөрэнэ киһирбитим. Билигин үрдэттэн, магистратураҕа бу идэбинэн үөрэнэ сылдьабын. Ол эрэри пандемия буолан, төрөөбүт дойдубар сылдьабын. Биіргэ төрөөбүт – үһүөбүт. Мин – ыал улахан оҕотобун.

Хаһаангыттан иһинэн дьарыктанан сабалаабыккыны?

Ийэлээх аҕам айар-тутар дьобурдаах буолан, кыра эрдэхпиттэн киһилэри көрөн, ону-маны үтүктэн оноро сатыыр этим. Ийэм мин өйдүүкүттэн иистэнэр, уруһуйдуур, уһанар, киһи сатаабатаҕа диэн – суох. Аҕам маһынан, тимиһинэн уһанар, саха үстүрүмүөннэрин онорор. Мин баайарбын, оҕуруо тигэрбин, быысапкалыырбын сөбүлүүбүн. Ол эрэри 2016 сылтан сабалаан иһинэн умсугуйан дьарыктанабын. Билигин

дизайнеров» реалити-шоу туһунан хантан истэн кыттарга санаммыккыны?

Саһаһым Саргы «Инстаграм» сыһыарыыга, бу күрэххэ кыттыыны ыларга сайаалка хомуйаллар диэн биллэриини ыппыта. Бүтэһик күн буолан нэһиһл баттаһа, портфолиобун онорон сайаалканы түһэрбитим. Бу күрэх миэхэ интэриһинэй уонна айымныылаах суолум сайдарыгар көмөлөһүөҕэ диэн холонон көрөргө санаммытым. Реалити-шоуга кыттан элбэх сананы биллим. Саһа муодалары толкуйдуурга, көрдөрөргө эрэ буолбакка, тус билиһин үлэлэһиним, талба талааннаах, айымныылаах, уопуттаах дьону кытта бэйэбин тэннэн көрдүм. Атын кыттааччылар 10-тан тахса сыл уопуттаахтар эбит. Көмөлөһөөччүлэрим суохтара буоллар, танастарбын төрүт ситэрэн тигиз суох эбиһин. Хата, хамаандам барытын сатыыр буолан, бэртээхэйдик үлэлээтибит. Манньык иискуонкуруһугар бастакы кыттыым буолар, ол иһин наһаа долгутуулаах этэ. Күрэх түмүгүн астынным. Бу күрэх көмөтүнэн ханнык хайысханан салайтаран үлэлиирбин өйдөөтүм. Эссө да инним диэки сайдарга бэлэммин.

Хайдах истииллээх таһаһы тигэргин ордоробун?

Кизһээнни былаачыйалары, симметрия суох, ураты, чабылхай муодалаан тигэрбин сөбүлүүбүн. Уопсайынан, дьонтон ураты буоларбын ордоробун. Күннээҕи танастар чабылхай танастары кэтээччибин. Ону дьон оннук таһаһы кизһээнни бизчэргэ кэтэллэрэ буолуо дии саныыбын.

Ханнык дизайнер үлэлэрин

кулупка киһиэн, устудьуоннарга аналлаах дьыалабыай оонньуулары, дебаттары ыһтарбыт. Маны таһынан «Айтал» түмсүүтүгэр 2017 сыллаахха биір семестр кыргыттарга иискэ маастар-кылаас ыһтан, устудьуон кыргыттар олус астыммытара. Бэйэлэрин кэмэйдэринэн, баҕарбыт быһыыларынан дьуулпалары тиктибиттэрэ. Куһаҕана диэн – биір эрэ иистэнэр массынаалаах этибит.

Үөрэххин бүтэрэн баран идэбинэн үлэлиир былааннааххын дуо?

Бу идэбинэн үлэлииргэ дууһам сыппат.

Киһи куораттарга үөрэхтэрин бүтэрбит ыччаттан үгүстэрэ үөрэммит куораттарыгар олохсуя хааллалар. Эн Саха сиригэр кэлэр санаалааххын дуо?

Оннук. Чизһинэйдик эттэххэ, Саха сиригэр кэлэр санаам суоҕа. Ол эрэри бу пандемия кэмигэр төрөөбүт дойдубар кэлэн, санаам уларыһан иһэр.

Лада, кэпсээнин иһин махтал. Оҕо эрдэххиттэн илдьэ сылдьар, умсугуйан туран дьарыктанар дьарыгың эйиэхэ олобун устата үгүс ситиһиһлэри аҕаллын.

Махтал. Олох биірде бэриллэр. Онон бэйэм саастыылаахтарбар, улуһум ыччатыгар этиэм этэ – дьон араас санатыттан иннибэккэ, олох араас мэхэйдэриттэн толлубакка, иннилэрин хоту баран иһэллэригар, үрдүктэн үрдүк ситиһиһлэри, кытаанах доруобуйаны баҕарабын.

МАНЫ БИЛЭБИТ ДУО?

Холмолор улахан үөрүнэн уйа тутталлар. Москва таһынаабы биир күөлгэ 40000 тийдэ көтөр мустар. Бу – дьиннээх көтөр баһаара. Холто хаһан да атын уйаа олорбот. Тыһынчанан аабыллар сымыыттар ортолоруттан холто бэйэтин сымыытын хайдах булара дьийбэ. Аан бастаан, холто сымыытын тас көрүгүн уратытынан булара буолуо диу санаабытара. Сымыыттары кырааскалаан көрбүтүргүр – холто өнү арааран билбэтэбэ, хортуюллуу уурбуттарыгар – хортуюллууга да түспүтэ. Биридэ холтобо 2 кг ыйааһыннаах страус улахан сымыытын уурбуттара. Онуоха холто ол сымыыты баттыы тахса сатаабыта да, сууглан түһүтэлээбитэ.

Ол кэтиэн көрүүлэр түмүктэригэр учуонайдар холто сымыыты буолбакка, уйатын сыыскала суох билэрин быһаарбытара. Холто уйа таһыгар баар бэллэлэринэн, биридди от, таас, палочка баарынан бэллэтээн уйатын билэр эбит.

Аан дойду 7 дьиктитинэн ааттаммыт тутууларыттан былыргы уйа улууканнаах оноһуута Хеопс пирамидата эрэ билингэ диэри баар. Учуонайдар ити Египет уус тарбахтаахтарын пааматынньыгын үөрэтэн баран наһаа сөхлүттэр: ааһан таһаары көрдөрүүтүнэн, пирамида үрдүгэ Күннэ диэри ыраах миллиард чымыт бииригэр тэн эбит. Ити туһунан Галилей уонна Кеплер да биир кэмнэ опорбут дьоно, Ньютон эпохатын учуонайдар да билбэттэрэ.

Пирамида опосун тула өттүн уһунун икки төгүл ылыллыбыт үрдүгүн ырааһар үллэрдэххэ 3,14159 чымыла тахсан кэлэр. Маны Европа математиктара XVI үйэбэ эрэ кэлэн булбуттара. Архимедка «пи» чымыла үс маннайгы эрэ сыппарата (төгүрүк эргимтэтин уһунун диаметрыгар сыһыана) биллэрэ, оттон ити 3000 сыл иннигэр пирамида туттааччылар 6 сыппаратыгар тийэ чуолкайдык биллэлэр эбит.

Итинэнэрэбүппэт. Пирамида олосун өрүтүн уһунун сыл чуолкай уһунугар – 365,2422 сууккаа үллэрдэххэ, сир шарын ортотунан курдаттыы ыппыт киинин анаарын 10 мөлүүөн гыммыт биир өлүүтүгэр тэннээр. Дьэ бырааһай аабы! Билингэ астрономнар да ордуругуохтарын сөп.

Сир шарын араас дойдуларыгар да сөпкө хайыһынаран тулпуттарын эриэхсит!

Сорох учуонайдар ити былыргы туттааччылар билилэрин көрдөрүүтэ дииллэр. Оттон сорохтор, төттөрүтүн, ити кэпсэммит ааһан көрүүлэр сыппаранан сонньоһун түмүктэрэ дииллэр.

Кытай собуруу өттүгэр, Гуанси провинцияба хуалинской диэн

аатырар улахан уонна күүстээх бабалар бааллар, олор көтөрдөрүнэн аһылыктаналлар. Ол бабалар уу атыгар аһаас сиргэ тахсан тизэр түһэллэр уонна өлбүт буолан кубулуналлар. Албынга түбэспит көтөр түстэр уонна үрдүгэр төнхөйдөр эрэ, баба күүстээх атаһарынан эмискэчи харбаан ылар уонна кууспутунан уу аныгар түһэр.

Кылгас бириэмэ устатыгар киһи тулалыыр эйгэ сөбүмэр үрдүк температуратын тулуйар кыахтаах. Урууку бириэмэбэ фарфоровай оноһуктары уматааччылар сорох собуоттарга, туһааннаах түгүнэ уматар хоско сылдьан, 175° итии температураба 20-25 мүнүүтэ устата үлэтиллэрэ.

Психрофильнай (тымныыны сөбүлээччи) микробтар 0° аллара температураба, оттон термофильнай (итиини сөбүлээччи) бактериялар – 70-75° итиигэ үөскүүр кыахтаахтар. Бактериялар споралара (үөскэхтэрэ) 160-180° итииини тулуйаллар. Өр бириэмэ устатыгар уура сылдьан баран улуткалары (чоһу хаатын) 120° тымныыга тириэриэххэ сөп. Киһи сорох клеткалара (ууһатар клеткалар, хаан клеткалара) 196° тымныыны да тулуйаллар.

Дьонно уонна кыылга барытыгар битэмийнэр наадалар. Биһиги, син атын хамсыыр харамай курдук, наадалаах битэмийнэри фруктаттан, оһуруот аһыттан, онтон да атын күөх үүнээйи аһылыктартан ылабыт. Өскөтүн айылба битэмийнэ тийибэт буоллабына, аптекаттан аналлаах битэмийнэри атыһаабыт.

Оттон кымырдабастар бэйэлэригэр наадалаах битэмийнэри от үөнүн минньигэс симэһиниттэн ылааллар.

Өскөтүн биһиги кымырдабас уйатын иһин кыайан көрөрбүт буоллар, үлүбүт истээх ураты кымырдабастары көрүөхтүгүн сөп этэ. Кымырдабастар үлэлэрин үллэстэллэр: сорохторо-оробуочайдар, сорохторо-буойуннар, онтон да атыннар буолаллар. Өссө итилэр ортолоругар «мүөттээхтэр» диэн бааллар. Бэйэлэрин истэригэр олор минньигэс симэһини муньуналлар. Сайынны эрэ кэмнэ кымырдабастар от үөнүн симэһининэн аһыыллар. Оттон атын кэмнэ итинник «тыыннаах буочукалар» этэрэсттэрэ атын кымырдабастары минньигэс симэһинэн хаачыйаллар.

Интэриһинэйэ диэн мүөттээх кымырдабастары кэлэр өттүгэр бэйэлэрин эбээһинэстэрин толороллоругар бэрт кыратыттан бэлэмнииллэрэ буолар. Биллэрин курдук, кымырдабас тириэтэ анал хитиновай хахтаах. Мүөттээх кымырдабастар хахтара уунар дьобурдаахтар.

Иккис уратытынан «тыыннаах буочукалар» уйаттан хаһан да тахсыбат

ыарахан аналлаахтар, кымырдабас уйатын иһигэр атаһарынан туттан хатанан олорор буолаллар. Өскөтүн сыһа туттан сиргэ түстэхтэринэ, хас да күүстээх кымырдабас кэлэн, киһини миэстэтигэр таһаараллар. Мүөттээх кымырдабастары атыттар ити курдук олус харыстыллар, көрөллөр-истэллэр.

Тон балыгы хас да сыл устата ууран туруоруохха сөп. Түргэнник ирдэбинэ, ол балык дьүһүнүнэн да, амтанынан да, ингэмтэтинэн да сибизһэй балык курдук буолуо диэбэ ас инженерэ.

Арааһа, дьиз хаһаайката ону кытта сөбүлэһиэ суоҕа Тоноруллан баран ириэриллибит хатыыс сибизһэйи кытта тэннэспэтин хаһаайка билэр.

Хайалара сөпкө этэрий? Ити барыта балык төһө өр ирээттан тутулуктаах эбит.

Үгэс курдук, том балык хас да уон мүнүүтэ, арыт хас да чаас устата ирэр. Барыта итиннээх. Бородуукта төһө өр бириэмэ устата ирэр да, хаачыстыбата соччонон мөлтүүр. Бородууктаны тутта ириэрэр ордук. Ону хайдах оноруохха сөбүт?

Итиннээх кэрэхсэбиллээх уопуту ФРГ-га ырытан онорбуттара-араадыаа долгуннарынан ириэрэр буолбуттара. Биллэрин курдук араадыаа долгуннара диэн – электромагнитнай хонуулар хамсааһынара буолар. Өскөтүн олору тон балык кэрчигэр тарбаттааха, хамсааһын энергията итийиэгэ кубулуйуо. Ол иһин балык түргэнник ирэр.

Түргэнник диэн, ол аата тугуй? Килограмм анаара тон балыгы 40-50 сөкүүндэ устатыгар 20° тымныыттан 80 кыраадыс итиигэ тийэ ититиэххэ сөп.

Дьэ, оччоо тон балык син биир сибизһэй балык курдук буолуо.

Дьокуускай куоракка бастагы таас дьиз – воеводская кэнсэлээрийэ дьизэтэ – 1707 сыллаахха тутуллубута уонна билингэ диэри турар.

1968 сыллаахха бырамысыланнай тэрилтэлэргэ уонна кыбартыраларга гааһы киллэрии садаламмыта.

«Олох тыын отун» - женьшень – туһунан элбэх аһааннаах номоһо өссө биир дьикти устуоруйа эбилингэ. Быдан былыр женьшень мас эбит диэн учуонайдар быһаардылар. Бу үүнээйи кыра-кырааан уларыан испитин түмүгэр, бүтэһигэр от буолан хаалбыт, ол тынан баран өр үйэлээх дьылбатын уларытпатах – женьшень 150 сыл устата үүнэр. Бу үүнээйи олус сыаналаах силиһэ- төрдө урут төһөлөөх улахан эбитин сэрэйиэххэ эрэ сөп....

Итии кураайы кумах куйаарга «халлаан маннай хааһыны» («манна небесная») түһэрэн ачык дьону аһаппыта диэн библейскэй номоһо кэпсэнэр. Оннук буолбута буолуо дуо?

Буолуо! Ол тынан баран «халлаан маннай хааһыта» танара оноруута буолбакка, дьиннээх сир кизнэ буолуохтаах. Кумах куйаарга үүнэр тамариска диэн талах хатырыга үксүн кыра үөннэринэн-щитовкаларынан бүөс-бутунуу бүрүлээччи. Щитовка үүнээйи симэһинин обороньлан баран, бэйэтэ минньигэс симэһини таһаарар, ол күн сыралаһанник тыгарыттан түргэнник кууран, бытархай куруппа буола кубулуйар. Ити куруппа үксүн сиргэ тохтор, ону күүстээх тыал көтүтэн ыраах илдьизин сөп.

Дьэ ону тыал эрийэн үөһэ таһаарбыта ардах буолан түһэрин «халлаан маннай хааһыта» диэн ааттыыллар.

Хотугу Африкаба ити куруппаны тыһынчанан сыллар усталарыгар хомуйаллар. Маныаха таарыа эттэххэ, орто Азиятаабы кумах куйаардарыгар да урут итинник «маннай хааһыны» хомуйаллара.

Тальшской хайалар тыаларыгар уонна Ленкоранияба-азербайджанской субтропиктар кииннэригэр говения, биитэр атынчык ааттыылларынан кэмпизт мас үүнэн сибээһинэн симэһэр. Илинни уонна Собуруулуу- Илинни Азияба үүнэр бу маһы Азербайджанга өссө отутус сылларга аҕалбытара, оччолорго сэдэх үүнээйилэри олохсутарга аан маннай холонон көрөр этилэрэ. Мас итии кыраай дьийбэ мастарын ортотугар бэркэ үүннэ.

Кэмпизт мас-минньигэс астаах. Күһүн буһарастара таас кэмпизт курдук амтаннаахтар уонна 40 бырыһаанга тийэ саахардаахтар.

Саас, өрүс мууһа ууллубутун кэннэ, уу кытылыгар үүнэр үүнээйилэр силистэригэр судак балык уйа туттар. Силистэр салахайдарын ыраастыыр, олорго кыра собуус хаспаһы онорор уонна ыыр, онуоха искэбэ уйа истизнэтигэр кытаанахтык сыстан хаалар. Кыһамнылаах аҕа судак кыра ороспуй – балыктартан оһолорун көмүскүүр, ону тэнэ искэх тула өттүгэр куруутун ыраас уу баар буоларын туһугар, түөстэрин лалчааннарынан сапсыйар. Уйаба суос-собото да искэх сыттыдар эрэ, бары искэхтэр сонно тутта сыттыан, өлөн хаалыахтарын сөп.

Судак биридди искэбэ иһи хахтаах тас хаба халын, ис хаба олус чараас Иһинээби хаба быдан кизн буолар. Өскө искэх өллөбүнэ, тас хаба сыттыан түһэр, оттон иһинээбитэ дылдайар уонна мырчыстабастара көнөллөр. Искэх кэмэһэй улаатар, өлүү ыйааһына буоллабына ачыыр. Онон искэх бэйэтэ ууга уйдаран үөһэ дылдайан, уйаттан тахсан хаалар.

Фифи диэн ааттаах попугай Америка, Европа, Азия, элбэх куораттарыгар сонньоон көрдөрөн албан аатырбыта. Попугай декломация ааһар, ылыыр, аатырбыт артыыстары олус үчүгэйдик үтүктэр, «Гамлеттан» быһа тардыылары толорор уонна оннооһор снарядтарга дьиннээх цирковой артыыс курдук нүөмэрдэри толорор. Көтөрү итини барытын онорорго киһи хаһаайката Югославияба төрөөбүт американка Лерка Марич үөрэппитэ. «Гениальной» попугайы бэтэринээр – быраастар быыстала суох кэтээн көрөллөр, кинилэр оннооһор аналлаах менону онороллор.

«Энин дьикти чакчылар...»
КНИГЭТТЭН.

Сыһыарыыны бэлэмнээтэ Марфа ПЕТРОВА.

— УСПУОРТ —

КУБА—АРАССЫЙА—САХА СИРИН ТАБААРЫСТЫ КӨРСҮҮҮЛЭРИГЭР

(1967 жыл)

Сахаларга көнүл тустуу услуорт көрүннэриттэн бастагы нүөмэринэн сылдыар. Кырдык, былыр-былыргыттан бөбө, тустуук дьоммут ааттара-суоллара дьоннорун-сэргэлэрин номоһор сылдыара, кэрэ кэпсээн буолара. Хапсабайдаһан тустууну сэргэ көнүл тустуу кириэбиттэн, саха бөбөстөрө чабылхай ситиһиллэри көрдөрөн барбытара, Араассыйа, ССРС, аан дойду, Олимпиада кыайылаабынан боспуталаабытара.

Калинини сылларга тустууктарыт көрдөрүүлэрэ мөлтөөбүтүн бары билэ-көрө сылдыабыт. Араассыйа бу чөмпүйэнэтигэр биир да мэтээлгэ тиксэбэтибит. Үс күн ытыллыбыт күрөҕү талааһымын көрдүбүт, араадыһанан иһиттибит. Түмүгү, тустуубут билигин таһымын ырытыһы, инникитин хайдах сайыннарабыт торумнааһын, хайысха, былаан ылыны буолара саарбахтаммат.

Араас кэмнэргэ тас дойдулартан, ССРС, Араассыйа араас регионнарыттан Сахабыт сиригэр кэлэн күрэхтэһэн баралларын, онно тустууктарыт туох ханнык ситиһиллээммиттэрин аҕа көлүөнэ билэр, сыаналыр. 1967 сыллаахха Дьоккуускайга Куба—Араассыйа—Саха сиригэр бөбөстөрүн табаарысты көрсүһүүлэрэ буолбута. Биһиги бөбөстөрүт кыайы кынаттанан, дьонноругар-сэргэлэригэр үөрүү өрөгөйүн бэлэхтээбиттэрэ, омук быһытынан кизэн туттууну, омуктары да кыайыахха сөп эбит дьон эрэли үөскөтүттэрэ. Хаһыалпыт бүгүнгү нүөмэригэр ол тустууга кыттыбыт саха бөбөстөрө кубинецтардыын түспүт хаартыскаларын таһаарабыт.

Бастагы эрээккэ ханастан: Руслан Игнатьев, Петр Платонов, Иван Аянитов, Семен Морфонов, Владимир Корякин. Иккис эрээккэ: Иннокентий Протодьяконов, Николай Григорьев, Иван Охлопков, Роман Дмитриев, Үһүс эрээккэ: Семен Алексеев, Владимир Андреев, Анатолий Амбросьев, Сергей Лыткин, Прокопий Шестаков. Төрдүс эрээт: Денис Кривошапкин, Сергей Алексеев, Давид Софронов. Бэһис эрээт: Владимир Радченко, Иван Яшнай.

Сахабыт тустууктарыгар инникитин самныбат саргыны, кыайыны-хотууну баарыабын!

Алексей СЛЕПЦОВ.

— ПРОКУРАТУРА ИИТИННЭРЭР —

Нэһилиэк муниципальнай бырагыраамалара төһө көдүүстээхтик олоххо киирэн иһэллэрин сыаналыахтара

Улуус прокуратурата 2020 сыл балаһан ыйыгар олохтоох дьаһалталар муниципальнай бырагыраамаларын сөпкө туһаналларын, төһө көдүүстээхтик олоххо бырагыраама киирбитин уонна кини туһатын сыаналыыр эбээһинэстэрин толороллорун бэрэбиэркэлээтэ.

РФ Бүддьүөккэ Кодексытын 179 ыст. 1 чааһ. ирдэбиллэн, олохтоох дьаһалта хас сыл аайы бэйэтин муниципальнай бырагырааматын ырытар, ол төһө көдүүстээхтик олоххо киирбитин уонна туһатын сыаналыыр эбээһинэстээх.

Бэрэбиэркэ түмүгүнэн улуус нэһилиэктерин дьаһалталара бу хайысхага үлэни ыыппаттара көһүннэ.

Сокуон кэһиилэрин туоратар сыаллаах олохтоох дьон интэриэһин көмүскээн, муниципальнай бырагыраамалар олоххо көдүүстээхтик кирииллэрин туорорсан, прокурор суукка сайабылыанньаны киллэрдэ.

Суут көрүүгүн түмүгүнэн прокурор туорорсуута оруннаабынан аабылына, Чурапчы улуунун 13 нэһилиэгин дьаһалтатын салайааччыларыгар сокуон кэһиилэрин туораты туһунан, муниципальнай бырагыраамалары ырытар, кирилэр төһө көдүүстээхтик олоххо киирбиттэрин уонна туһаларын сыаналыыр эбээһинэс уурулунна.

И.Г. ЧЕРКАШИН,
улуус прокурорун эбээһинэһин толорооччу,
маннайгы кылаастаах юрист.

Үлэһит бырааба көмүскэннэ

Чурапчы улуунун прокуратурата тыа хаһаайыстыбатын кэлэрэтиибигэр үлэ сокуонун ирдэбиллэрин тутуһууну бэрэбиэркэлээтэ.

Бэрэбиэркэ түмүгүнэн Российской Федерация үлэ төлөбүрүн федеральнай сокуонунан олохтоомут хамнас алын кээмэйиттэн намыһах хамнаһы төлөөһүн чахчылара булулуунулар.

«Үлэ төлөбүрүн алын кээмэйин туһунан» федеральнай сокуон 1 ыстатыйатыгар сөп түбэһиннэрен, 2020 сыл тохсунньу ыйыттан үлэ төлөбүрүн алын кээмэйэ — 12 130 солк. тэннэһэр.

Российской Федерация Үлэ кодексын 146 ыстатыйата ыйарынан, ураты климатическай усулуобуйалаах сирдэргэ үлэһиттэр хамнастарга үрдээһинэ төлөнөр. Маны учуоттаан, Чурапчы улуунун сиригэр-уотугар үлэ төлөбүрүн алын кээмэйэ 30 325 солк. тэннэһэр.

Маны сэргэ бэрэбиэркэ көрдөрбүтүнэн, үлэ бириэмэтин нуорматын толору үлэлээбит тыа хаһаайыстыбатын кэлэрэтиибин үлэһитигэр ыйдаабы хамнаһа Чурапчы оройуонун сиригэр-уотугар оңоһуллубут үлэ төлөбүрүн алын кээмэйиттэн намыһах суумаҕа төлөммүт.

Улуус прокуратурата тыа хаһаайыстыбатын кэлэрэтиибигэр представление киллэрдэ, ону сэргэ РФ Административнай буруйдар тустарынан кодексын 5.27 ыст. 6 ч. (хамнас төлөөбөт эбэтэр олохтоомут болдьоһо төлөммөт төлөбүр) көрүллэр административнай дыяланы көбүттэ.

Прокурор дьаһалын аакталара көрүллэн, үлэһиткэ хат ытыгы аабыллан оңоһулунна, буруйдаах киһи административнай эппиэккэ тардылынна.

Убаастабыллаах ааҕааччы, өскөтүн тэриптээҕэ хамнаскар изэ үөскээбит буоллабына, үлэ дуогабарынан буолбакка, гражданскай дуогабарынан үлэһиттэр буоллаххына, эбэтэр хамнаһын хамнас алын кээмэйигэр тийбэт буоллабына, быраапкын көмүскэтэр сыаллаах Чурапчы улуунун прокуратуратыгар кэлэн сайабылыанньа суруйуоххун сөп. Аадырыспыт: Чурапчы сэл., Курашов аат. уулусса, 8 нүөмэрдээх дьиэтэ.

И.Г. ЧЕРКАШИН,
Чурапчы улуунун прокурорун эбээһинэһин толорооччу,
маннайгы кылаастаах юрист.

— ИНФОГРАФИКА —

СОВЕТЫ ВОДИТЕЛЯМ ПРИ ВОЖДЕНИИ В ГОЛОЛЕД

Соблюдайте дистанцию
с впереди идущим
автомобилем

Следите за ситуацией
и обстановкой
на дороге

Не выезжайте в снег
или гололед, если вы
не поменяли резину

Не торопитесь, уступайте
дорогу, будьте предельно
аккуратны и внимательны

Не делайте резких движений
педалями или рулем, быстрых
торможений и ускорений

— БИНИХЭ СУРУЙАЛЛАР —

«КЫНАТТААХ СААСТАРЫМ»

(Д.Д.Эверстов-Дмитрий Диринскэй кинигэтигэр бэлиэтээһиннэр)

Д.Д.Эверстов-ДИРИНСКЭЙ

Билиилээх байиэт, Арасыйыа суруйааччыларын уонна суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ Роман Данилов үтүө үөлээннээһин, гэгил тэннээһин кинигэтин киириитигэр умнуллубат кэрэ-бэлиэ тыллары суруйбута: «Сааспынан быдан ба эрэрибин, мин Д.Д.Эверстовы аһан да «Мийтээ», «Дима» диэн аттыахпын тардынарым. Бу эргичи боордаах, талааннаах, эриэкэс онна элэккэй, элбэх кэрэ кэпсээннээх, үрдүк-олорбут, кэлбит-барбыт, кими да күллэрбитэ-үөрдүбүтэ эрэ баар буолар, ис-һийтэн эрчимнээх, бэрт сэргэх, кыраһыабай киһи этэ...

Дмитрий Дмитриевичи ким биридэ көрбүт, билбит хаһан да умнубат. Ол аата — чабылхай киһи, личносты!» [1, с.3].
Онтон бэйиэт оттомноох сааһыгар үктэнэн илэн, аабааччыга бу курдук истин ийиилээх хомойой хоһоону анаабыта:

Кырдалым үрдүнэн кылыһан,
Кынаттаах саастарым аастылар,
Кылаастык даһаны кыырайан,
Кый ыраах сабааха састылар...

Кырдыахлын бабарбат
буоламмын
Кырдалбын ахтабын, саныыбын,
Кыыс кэрэ, уол хоһуун тойугар
Кыттыһан кыырайар курдуктун...
(Кынаттаах саастарым...)

Дмитрий Диринскэй — Улуу Сэрии сылларын оболоро. Ол да иһин оччотообу сэрии кэннинээһи кыһарбаннаах кэмнэри эгинэн-хаанынан билбит буолан, хас хомойой хоһоону, дьүүһүүтэ, ыстатыйата ылыннарарылаах, итэҕэтиилээх. Кини «Биһиги — Кыайылы сылын оболоро» дьүүһүүтүгэр аабааччы сүрэйин

ортотунан киирэр кырдыктаах устуруокалар бааллар: «Оҕо эрдэхпитигэр ытыкты, холобур тутта улааппыт биер дойдубаабым, 1942 сыллаахха Чурапчы 41 колхуона хоту көһөрүлүүтүн кыттылаабы, ССРС култууратын туйгуна Афанасий Дмитриевич Аммосов: «Биһиги ортобутугар 1941-1943 сылы холбуу ылан туран, түөрт сыл устата төрөөбүт биер да оҕотуннааххаалбатахэбит», — диэн бэйэтин ахтылыгар суруйбута оччотообу олохтук кыларыан туар кырдыга этэ» [1, с.96-97].

Ааптар Дмитрий Диринскэй бэйэтин көлүөнэтин аатыттан уустук олохторун, кыһалҕаларын кыттыһан, эрэйдиин энгээрдэһэн ааһа көлүт кынаттаах саастарын тустарынан киһи эрэ кэрэхсэх, аахпыт эрэ астыныах түмүк санааларынтээрдэр: «Биһиги-Кыайылы сылын оболоробут!... «Оскуола — производство — үрдүк үөрэх» девизтээх, олоххо актыыбынай позицияны тутуһан, оччотообу күүрээһинээх олох оргуйар үөһүнэн айаннаан, дьоммут-сэргэбит туһугар үлэлээн кэллэбит. Онон олорбут олохтукун хараардар, түһэрэр санаабыт суох. Сэбиэскэй былаастыгыгар, хаан-уруу Коммунист партиябытыгар махталбытын, билигин даһаны, сүрэхпитигэр сөнөрдөн, иитиэхтээн илдьэ сылдыабыт. Ону умнар, сотон кэбиһэр кыахпыт, бырааппыт даһаны суох. Ол- биһиги олорон кэлбит олохтук, дьолбут!» [1, с.97].

Кус быһый, ат бөҥө, куобахчыт бэрдэ, ааптар «Чурапчы буойун спортсменнэра» уочаркатыгар бэлиэтир: «Чурапчы-дьиннээх патриоттар дойдубулар! Ол курдук, «ОСО» бэрэссэдээтэлэ Василий Гурьев, устуорт комитет бэрэссэдээтэлэ Егор Захаров сэриигэ бастааһын тылланан тийэн геройдуу охтубуттара. Чурапчы орто оскуолатын физрука, билиилээх хайыһардыт Константин Ефимов 1942 с. Севастополь куорат көмүскэлигэр сырдык тыына быстыбыта. 1939 с. сахаттан биер бастааһын ижис разряд нурматын хайыһарга толорбут, өрөспүүбүлүкэ чөмүтүөнэ Алексей Картузов-«Бойобуой үтүөлэрин иһин» мэтээл кавалера. Сэрии иннинэ Москвага физкултурунай үнүстүүкэ үөрэммит, саха кыргыттарыттан бастаах күөччүк Вера Захарова чэпчэки атлетиканан, баскетболунан, акробатиканан дьарыктаммыта, парашютист-инструктор этэ. Өссө ыһахтарга атах оонньуутугар кыттарын туһунан үөлээннээхтэрэ кэпсиппэр.

Хадаар нэһилигин ыһмата, аатырбыт кылыһыт Василий Осипов — Быйыстаан 1942 с. Смоленский уобалас Пашкова дэриэбинэ иһин тумулугар көмүллүбүтэ. Эмиэ бу нэһиликтэн

Семен Иванов — Бөҥө Чампээйэп 1944 с. Гомельский уобалас Добруш куоратын иһин кыргыһыга охтубута. Саха бастаах күөччүктэрэ Кыһыл Знамя уордьаннаах Семен Аммосов, бэйэм убайым Иван Эверстов, Кыһыл Сулус уордьаннаах Дмитрий Ядрихинский төрөөбүт алаастарыгар эргилибэтэхтэрэ. Кинилэр үһүөн саха национальной байыаннай оскуолатыгар туйгунуук үөрэммиттэрэ, иһин-атах оонньуутунан, сүүрүүнэн дьарыктаммытара. Бомбардировщик-лөөччүк Иван Семенович Эверстов үстэ тылланан сэриигэ киирбитэ. 1944 с. атырдьах ыйын 20 күнүгэр, ыраах Саха сириин Хоробуу алаһыттан көлүт хоһуун хотой Иван Эверстовы, лөөччүк доҕотторо Румыния буоругар буойунуу чистээн көмүттэрэ. Билигин Холтоҕоҕо олорор. Хоту көһөрүлүү кыттылаабы Н.И. Эверстов: «Дэ, сахаба үтүөкэн ыччат этэ, эргичи кыанара, олус да ыраабы ыстанара», — диэн долгуйан ахтар [1, с.75-76].

Дмитрий Диринскэй сэрии, үлэ бэтэрээннэрин бэрт элбэх ахтыларын суруйан үйэтиппитэ. Олортон биридэстэригэр «Бэтэрээн кэс тыла» уочаркатыгар манньк кэпсээбитэ: «Чурапчы Арыылааһын 18 саастаах уола Иван Попов Ийэ дойду көмүскэлигэр ынырыыны үл салаатыгар үлэһии сылдьан туттута. Дьон-сэргэтэ амарах тылынан алгыы хаалбытара.

Айаннаан иһэн Өлүөхүмэҥэ, иллэн бириэмэ көстүбүтүгэр, эшлон хамыһаарын тэрийиитинэн халсабайдаһан тустуу саҕаламмыта. Онно оройуонмут биллэр күүстээхтэрэ Бөҥө Догдроноп, Бөҥө Чампээйэп, Баһылай Сивцев (Мугудай) курдуктар бааллара. Оччолорго кинилэр күөгэйэр күннэригэр сылдыаллара. Арай, Уйбааны биер тор курдук хара бытыктаах киһи кэлэн «тустуох» диэн хаайбыта. Онуоха саба түһэн, түһүлгөҥө үтэн киллэрбиттэрэ. Ол киһи илиитэ-атаба кытаанаба сүр этэ. Ону Уйбаан атабыттан ылан нэһилэ охторбут. Киһитэ: «Иккиһин тустуохха, бу сырыыга кыайыан суоҕа», — диэбит. Өр-өтөр ыһматтах, эмиэ бырахпыт. Онно киһитэ илиитин биэрэн, саннын таптайан бэркэ хайдаабыт. Кэлин: «Ол киһим Бөҥө Чампээйэбин билбитим буоллар, төрт тустуом да суоҕа этэ», — диэн мээхэ билиммитэ...

Албан Аат III истизэпнэ уордьаннаах, алта бойобуой мэтээллээх Иван Павлович Попов үс төгүл 11 сириинэн бааһырбыта, сэриини кыайылан түмүктэспитэ» [1, с.90-91].

Ахтылары ааба олорон, философия наукатын доктора, профессор Борис Николаевич Попов бэлиэтээбитин санаан кэлэбин:

«Дьоннуун сатаан бодоруһумтуо уонна эйбэс быһылаах-майгылаах аламабай киһи кэпсэтин иһиттэххэ, тылы сатаан туттар үгэстээх. Кини ханныктып хайдах, туох суолталааһын үчүгэйдик билбит, үрдүк култууралаах буолааччы» [2, с.45].

Бу тэттик санаалар суруналыыс көннөрүтэн даһаны дьиктилээһи, дирин толкуйдааһы тигэн, аабааччыга тиздэрин көрөбүт. Ол киһи талба талаана, үрдүк култуурата, айымньы идиэйэтин топору арылар ийиин кустугар куустарар.

Дэгиттэр талааннаах, саха саарына, киһи кэрэмэһэ Дмитрий Диринскэй айар үлэ умсулбаннаах абыланар бэриниилээх тапталын бэйэтэ бу курдук ийэн-куойан эппиттээх:

Дьонум — сэргэм олобун
Дьонумсууһан олорон
Сурукка түһэрбит
Үрдүк үөрүүбүн
Ама туохха тэнгизимий,
Эбэн тууу этиэмий?!

Эдэр ыччат туһугар
Эрчим сааспын анаатым,
Сүүрэн-көтөн, «куобахтаан»
Сүүрбэ сааспын атаардым.
Чэгиэн-чэбдик олобу
Тэниртээх холонум
Күүстээх, быһый дьоммутун
Күүһүм кыайарынан сырдаттым,
Кэпсээн сыһыһын
Хоһоон оботун
Айбыт буола сатаатым:
Отут сылбын бараатым.

Ол да иһин долгуйа
Оболорбор, сизинэрбэр,
Буем санаабын этэбин.
Сирэз түһэн, киһи дэтэн
Судургутук кырдыгынан
Суруйар дьолу билэбин...
(«Суруйар дьолу билэбин»)

Түмүк тыл онугар, төрөппүт кыһа, учуутал идээлээх, Анна Дмитриевна Бурцева истин ийэтигэр, айбыт абатыгар анаабыт кэрэмэс тылларын тиздээхпин баһарабын: «Күн күбэй ийэбитин, Мария Константиновнаны наһаа таптыыр, убаастыыр этэ. Ийэлээх абабыт биһигини кыра эрдэхпитигэр бэрээдэктээх, үтүө суобастаах, чизинэй буоларга, олоххо баар ыраахаттары биэргэ эргэлээхтик туоруурга үөрөппиттэрэ. Абабыт Дмитрий Дмитриевич биһиги саамай чугас, эркин курдук эрэнэр, үөрүүбүтүн-хомолтобутун үлпэстэр киһибит сүбэһиппит-амаһыппыт этэ» [1, с.246].

Егор Гаврильевич ВИНУКОВ,
философия наукатын
хандьыдаата, доцент.

— ТЫА ХАҤААЙЫСТЫБАТА —

Ойуур учаастактары туһаныны уратылары

Российский Федерация Сиргэ кодексын 7 ыст. тус сыалга туһаныларыгар олобуран, сирбит манньк категорияларга арахсар: тыа хаһаайыстыбатыгар аналлаах сирдэр, нэһилиэнньэлээх пууннар сирдэр, бырамыысыланнас, энергетика, тыраанылар, сибээс сирдэр, ураты харыстанар сирдэр, ойуур пуондатын сирдэр, уу пуондатын сирдэр, саппаас сирдэр.

Тыа хаһаайыстыбатыгар аналлаах сирдэргэ нэһилиэнньэлээх пууннар тастарыгар сытар, тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанарга ананан бэриллибит сирдэр киирэллэр. Бу категорияга суоллар, көлүчэлэр, тыа хаһаайыстыбатыгар аналлыт тутуулар уонна олордуу ойуурдар киирэллэр.

Быйыл күһүн балаһан ыйын 21 күнүгэр Арасыйыа Бырабыыталыстыбатын «Тыа хаһаайыстыбатыгар аналлыт сир категориятыгар баар ойуур учаастактары туһаныны уратылары» диэн ааттаах балаһаннаа 1509 №дээх уурааһынан бигэрэммитэ. Балаһаннаа быһыытынан сир

туһанааччылар бу тыа сириин Ойуур кодексын 25 ыстатыйатын 1 чааһыгар олобуран, манньк сыалга туһанахтарын сөҕү маһы кэрдии, сымаланы бэлэмнээһин, мас мутугун, охтубут маһы хомуйуу, отону, эмтээх отону хомуйуу, булгааһы; тыа хаһаайыстыбатынан, науканан, үөрэхтээһининэн, тыаны чөлүгэр түһэриинэн дьарыктаныы; маһы эбим олордуу, отонноох, эмтээх оттору олордуу; линейнэй эбийиэктэри аһардыы; маһы танастааһын, ону тэнэ религианан дьарыктаныы.

Балаһаннаа 7 пуунугар олобуран, сир туһанааччы уураахтарыттан кунтэниикки сыл иһинэн эбэтэр судаарыстыбаннай регистрацияны ааспыт сирдээхтэр, туһанар сирдэригэр баар тыаны ханнык сыалга туһанаарыгыналларын Тыа хаһаайыстыбатын министриэтибэтигэр, Россельхознадзор уонна Росреестр уорганнарыгар биллэриэхтээхтэр. Сир туһанааччы былаас уорганнарыгар туһанар сиригэр ойуурдааһын туһунан биллэрдэһинэ, сана тахсыбыт балаһаннаанан, туһанар сирэ тыанан-талаһынан үүмүтэ, сир туһаммат буолуу чинчилэригэр

киллэрilibэт буолар. Ол курдук, билигин үгүс бааһына сирдэрэ отунан-маһынан үүнэн тураллар, бу сирдэри туһанаары ылбыт дьон былаас уорганнарын сэрэтэллэрэ тоҕоостоох.

Балаһаннаа 10 пуунугар ыйыллыбытынан, сирдээх киһи төһө маһы кэрдэрэ, маһы сааһынан таһан кэрдии хааччахтаммат, 12 пуунугар сир туһанааччы (бас билээччи, түүлээһээччи) ойууру кэрдэригэр, атын үлэни ытарыгар учаастагы быстарара, технологическай каартаны онорторо ирдэниллибэтэ ыйыллар. Өскөтүн ойуур судаарыстыбаннай бас биллигэ сылдьар буоллабына, ол аата химикэ да сыһыарылла илик сирдэргэ, бу тыаны туһаныны Ойуур кодексын 30 ыстатыйага ыйыллыбыт бэрээдэгинэн туһаныллар.

Сана тахсыбыт балаһаннаа тыа хаһаайыстыбатыгар аналлаах сирдээх дьонно, онно үүнэн турар ойууру харыстыырга эбээһинэстиир, ону таһынан ханнык сыалга туһаныан себүн быһаарар.

Семен ПАВЛОВ,
Саха сириинээһи Россельхознадзор
управлениетын иниспизтэрэ.

— ГОРОСКОП С 26 ОКТЯБРЯ ПО 1 НОЯБРЯ —

Овен

Если в понедельник не принимать вынужденных решений, то остальные дни принесут Овену удачу в финансах и авторитет в профессии, хорошие отношения с властью. Но желательно не заключать рискованных сделок - шанс на успех практически равен нулю. И не втягивайтесь в чужие сплетни.

Рак

В начале недели Рак будет пытаться делать как лучше, а получится будет как всегда - это знак, что вы не совсем понимаете что, собственно говоря, делаете. Не распыляйтесь, поставьте себе конкретную цель. Лучшими днями для визита в магазин будут понедельник, пятница и суббота.

Весы

На этой неделе на пути к успеху не помешает немного напористости. Старания укрепить материальное положение принесут Весам долгожданные плоды, но также есть шанс, к концу недели их бездарно потратить, поэтому опирайтесь в выборе исключительно на здравый смысл.

Козерог

Проявите выдержку в начале недели, и начальство поможет Козерогу в осуществлении планов. В середине недели Козерогу ждут интересные предложения. Но возрастет вероятность ошибок в работе и некорректного поведения в общении с окружающими. Выходные посвятите семье.

Телец

То, что вы готовили и о чём мечтали в начале недели, в её конце у Тельца может получиться. Там, где что-то меняется, старайтесь заручиться гарантиями. Предосторожность не помешает в отношениях с новыми людьми. А ваши родные и близкие будут с вами на одной волне.

Лев

Работы в середине недели у Львов будет много, но не стремитесь сделать всё сразу. Уж лучше не допускать ошибок. Многие из Львов активно заинтересуются различными деловыми вариантами, и даже позволят себе некий элемент риска, хотя обычно Львы полагаются только на свой труд.

Скорпион

Пусть эта неделя оставит в вашей памяти только воспоминания о радости и счастье, и никаких материальных благ, этого окажется немало. Некоторым из Скорпионов удастся пополнить свой кошелёк благодаря тайным сделкам, консультациям или услугам.

Водолей

Начало недели порадует Водолея денежными поступлениями. В среду окажутся удачными поездки, переговоры и работа с юридической документацией. Не поддавайтесь суете, не обращайтесь внимания на распродажи: для Водолея это не лучший момент для приобретения даже нужных вещей.

Близнецы

Организаторы вечеринки, на которой некоторые из Близнецов рассчитывали хорошенько повеселиться, отменят мероприятие. Близнеца будет снестать нетерпение. Либо вы позволите ему доесть себя до основания, либо с помощью усилия воли преобразуете его в полезный вид энергии. Выбирайте.

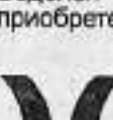
Дева

Очень гармоничным и благоприятным будет начало недели. Этот период можно охарактеризовать как время приобретений, причём речь может идти как о каких-то материальных вещах, так и о новых знаниях, полезных знакомствах. Материальное благосостояние Дев значительно улучшится.

Стрелец

Отношения с окружающими быстро наладятся, если Стрелец хотя бы на время примирится с некоторыми недостатками этих людей. Вас переполняют новые идеи, и, начиная со среды, вы займетесь составлением планов на ближайшее будущее. Однако слишком далеко вперёд лучше не планировать.

Рыбы

В понедельник-вторник лучше не принимать самостоятельных решений, зато вся неделя удачна для новых деловых союзов с большими организациями. В среду вашей рабочей активности не будет предела, можно ставить себе новые задачи - с ними Рыба справится без труда.

— КОР-СЭРГЭЭ —

НВК SAHA

«Саха» НКХ ханаалын
Алтынны 26 - сэтінны 1 күнүнээби бырагыраамата

НВК SAHA

Алтынны 26 күнэ Бэнидиэнньик 06:00 - Сана күн-Новый день 12+ 07:00 - Новый день 12+ 08:00 - Сана күн 12+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 10:15 - Эл Иитэ 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Тыва ыччата 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Саха сатаабатаҕа суох 12+ 12:45 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - «Бастыҥ» спортивной шоу 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 16:15 - «Бастыҥ» спортивной шоу 12+ 17:00 - Актуальное интервью 12+ 17:15 - Сахалыы Youtube 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Эл Иитэ 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 20:55 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+ 21:45 - Тыва ыччата 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Сахалыы Youtube 12+ 23:45 - Бастыҥ клип 12+ 00:00 - Талбан 12+ Алтынны 27 күнэ оптуорунньук 06:00 - Сана күн-Новый день 12+	12+ 07:00 - Новый день 12+ 08:00 - Сана күн 12+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 10:15 - Эл Иитэ 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Тыва ыччата 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Саха сатаабатаҕа суох 12+ 12:45 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Талбан 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 16:15 - Талбан 12+ 16:30 - Золотой фонд 12+ 17:00 - Актуальное интервью 12+ 17:15 - Сахалыы Youtube 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Сана күн 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 20:55 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+ 21:45 - Бай 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Сахалыы Youtube 12+ 23:45 - Бастыҥ клип 12+ 00:00 - Талбан 12+ Алтынны 28 күнэ сарада 06:00 - Сана күн-Новый день 12+ 07:00 - Новый день 12+ 08:00 - Сана күн 12+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 10:15 - Аал-луук мас 12+ 10:15 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Сээн сирэ 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+	12+ 10:15 - Сана күн 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Бай 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Саха сатаабатаҕа суох 12+ 12:45 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Талбан 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 16:15 - Талбан 12+ 16:30 - Золотой фонд 12+ 17:00 - Актуальное интервью 12+ 17:15 - Сахалыы Youtube 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Аал-луук мас 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 20:55 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+ 21:45 - Сээн сирэ 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Сахалыы Youtube 12+ 23:45 - Бастыҥ клип 12+ 00:00 - Талбан 12+ Алтынны 29 күнэ чэппизэр 06:00 - Сана күн-Новый день 12+ 07:00 - Новый день 12+ 08:00 - Сана күн 12+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 10:15 - Аал-луук мас 12+ 10:15 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Сээн сирэ 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+	12:15 - Саха сатаабатаҕа суох 12+ 12:45 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+ 13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Талбан 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 16:15 - Талбан 12+ 16:30 - Золотой фонд 12+ 17:00 - Актуальное интервью 12+ 17:15 - Сахалыы Youtube 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Сана күн 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 20:55 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+ 21:45 - Ула далааһыннаах, олох салҕааһыннаах 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Сахалыы Youtube 12+ 23:45 - Бастыҥ клип 12+ 00:00 - Талбан 12+ Алтынны 30 күнэ бэтиинсэ 06:00 - Сана күн-Новый день 12+ 07:00 - Новый день 12+ 08:00 - Сана күн 12+ 10:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 10:15 - Сана күн 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Асчылтар 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Саха сатаабатаҕа суох 12+ 12:45 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+	13:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - «Тэтим» радио 12+ 15:00 - Талбан 12+ 16:00 - «Саха сирэ» информационная бизрии 12+ 16:15 - Талбан 12+ 16:30 - Золотой фонд 12+ 17:00 - Актуальное интервью 12+ 17:15 - Сахалыы Youtube 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Ула далааһыннаах, олох салҕааһыннаах 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Бастыҥ клип 12+ 19:30 - Энергетика Якутии 12+ 19:45 - Тыва ыччата дорҕоон 12+ 20:30 - «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 21:00 - Куэрчэх-шоу 12+ 21:45 - Кулинарный конкурс 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Сахалыы Youtube 12+ 23:45 - Бастыҥ клип 12+ 00:00 - Золотой фонд ТВ 12+ Алтынны 31 күнэ субуота 06:00 - Саха итэҕэлэ 12+ 06:30 - Документальный фильм 12+ 07:00 - Концерт 12+ 09:00 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Сахам сириг таппыбын! 12+ 10:00 - Сана күн 12+ 10:45 - Эл Иитэ 12+ 11:30 - Сахалыы мультитар 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Документальный фильм 12+ 12:45 - Кулинарный конкурс 12+ 13:30 - «Якутия» информационная программа 12+	программа 12+ 13:45 - Тыва ыччата дорҕоон 12+ 14:30 - Гован 12+ 15:00 - «Хаһан сайын буоларый...» телесериал 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 19:00 - Дойдум дьоно 12+ 19:15 - Бай 12+ 20:00 - Сахалыы кино 12+ 22:00 - Концерт 12+ 00:00 - Бай 12+ Алтынны 1 күнэ баскыһынна 06:00 - Простые истины 12+ 06:30 - Санаа күлүкэ 12+ 07:15 - Кулинарный конкурс 12+ 08:00 - Парламентский вестник 12+ 08:15 - Хранители времени 12+ 08:45 - Будем вместе 12+ 09:00 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Сахам сириг таппыбын! 12+ 10:00 - Сана күн 12+ 10:45 - Аал-луук мас 12+ 11:30 - ДТРА «Полярная звезда» 6+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Документальный фильм 12+ 12:45 - Асчылтар 12+ 13:30 - «Якутия» информационная программа 12+ 13:45 - Тыва ыччата 12+ 14:30 - Саха итэҕэлэ 12+ 15:00 - ТВ-спорт 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 19:00 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 19:30 - «Бастыҥ» спортивной шоу 12+ 21:00 - Кансиэр 12+ 22:00 - Угээн кэпсээннэрэ 12+ 22:30 - Кансиэр 12+ 00:00 - «Бастыҥ» спортивной шоу 12+
---	---	---	---	---	--

